

ABOUT THE NECESSITY OF THE DEVELOPMENT OF PSYCHO-MOTILE ABILITIES OF DEAF CHILDREN

Myhaylo OLIYAR

Ternopil Volodymyr Hnatyuk State Pedagogical University

Abstract. The need of development of the psycho-motile abilities of the deaf children in the process of physical training is substantiated in the article. There are the results of analysis of the state documents, researches of psycho-motile, movable and psychological abilities of deaf children.

Key words: deaf children, psycho-motile abilities, physical training.

ГРУПОВА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА ЯК ФОРМА СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ГЛУХИХ ДІТЕЙ

Ігор ВИПАСНЯК

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Постановка проблеми. У зв'язку з інтенсифікацією сучасного життя, появою нових соціально-економічних явищ з усією гостротою постає проблема соціальної адаптації та інтеграції глухих дітей і необхідність пошуку адекватних засобів корекції негативних наслідків цієї вродженої та набутої патології.

Перед багатьма глухими дітьми, крім проблеми вибору майбутньої професії, постають соціально-психологічні проблеми. Невизначеність соціально-економічного положення поряд із втратою слуху сприймається ними як втрата життєвої перспективи.

У вітчизняній та зарубіжній літературі відзначаються негативні наслідки втрати слуху, які в цілому проявляються зниженням адаптаційної здатності до нових і нерідко складних, для цього контингенту дітей, життєвих умов.

Надання ефективної допомоги таким дітям ускладнюється через відсутність цілісного, достатньо відпрацьованого методологічного підходу до визначення змісту, форм і методів корекції психологічного стану засобами фізичної культури.

Як свідчить досвід практичної діяльності, без вирішення особистісних проблем глухих дітей неможливо вирішити проблему їх соціальної адаптації та інтеграції. При цьому відомо, що більшість індивідуальних негативних психологічних якостей зменшується або бодай значно знижується в умовах, які виникають на мікрорівні, тобто в малих контактних групах. Власне, в таких групах процес спілкування і навіть взаємодії носить безпосередній характер, а знання особливостей хоча б однієї із сторін такої взаємодії, наприклад, інтеграції, дає підставу стверджувати, що вона виступає важливою умовою для розуміння іншої (наприклад, соціальної адаптації).

У державній системі оздоровлення населення в якості однієї із основних форм психологічної підтримки використовується груповий тренінговий метод, який реалізується в рамках програм соціальної інтеграції різних груп населення.

Однак використання групових засобів фізичної культури для глухих дітей не проводилося. Тому широке впровадження програм соціальної адаптації та інтеграції

глухих дітей з використанням засобів фізичної культури в рамках групової роботи потребує проведення спеціальних досліджень з оцінки психологічних характеристик до і після участі глухих дітей у таких програмах.

Метою дослідження було визначити рівень розвитку особистісних соціально значимих психологічних якостей глухих дітей, та встановити вплив групових занять фізичною культурою на розвиток особистісних соціально значимих психологічних якостей у глухих дітей.

Методи дослідження. Дослідження проводилося на базі школи-інтернату для глухих дітей м. Калуша (Івано-Франківська область). Всього у експерименті брали участь 63 учні даної школи. Психодіагностичне обстеження проводилося за допомогою батареї особистісних тестів Кеттела, EPN (Г. Айзенка) і методики діагностики групової згуртованості (М. Корольчук). У батарею були включені багатofакторні методики, які дозволяють досліджувати різні підструктури особистості, і методики, спрямовані на вивчення окремих якостей, що здатні змінюватися під впливом групових занять.

В основу групових занять фізичною культурою були покладені різноманітні прийоми й методи тренування: рухливі ігри із застосуванням перегляду відеозапису психомоторні вправи, методи “рухливого штурму” і направленої координації. Відпрацьовувалися вміння й навички “рухливого спілкування”.

Дослідження проводилося в чотири етапи:

- на першому проводилося попереднє анкетування, спрямоване на дослідження особистісних проблем глухих дітей, що дозволило отримати оцінку власних думок і переживань, які актуальні для глухих дітей в умовах соціальної ізоляції;
- на другому – сформована група дітей з явними ознаками соціальної дезадаптації та нейротизму;
- на третьому – групові тренінгові заняття для розвитку психомоторних здібностей у таких дітей;
- на четвертому – повторне психодіагностування в кінці тренінгової роботи з метою вивчення психологічних наслідків таких занять.

Для цього дітей просили за п'ятибальною шкалою оцінити наявність і ступінь вираженості змін після проходження занять:

- у взаємовідносинах між учасниками власне експериментальної групи;
- у взаємовідносинах з однокласниками, які не приймали участі в експерименті;
- у взаємовідносинах із старшими і молодшими дітьми;
- у повсякденному стані здоров'я і самопочуття;
- у активності пошуку нових вподобань;
- у здібностях і вміннях;
- у відношенні до перспективи майбутнього працевлаштування;
- у переживаннях;
- в особистісних якостях;
- у цінностях і можливостях самореалізації.

Результати і їх обговорення. Аналіз результатів обстеження дітей різного віку виявив статистично значиму різницю у психологічних якостях. Це свідчить про те, що “стаж” суттєво впливає на соціальну дезадаптацію цих дітей: чим менший вік, тим більша соціальна дезадаптація. Підтверджує цю думку порівняльний аналіз результатів дослідження факторної структури особистісних якостей глухих дітей (табл. 1).

У табл. 2 представлені відносні показники, які мають значиму різницю рівня вираженості факторів тесту Кеттела. Дані табл.1 і табл.2 свідчать про наявність певних

Таблиця 1

Результати тестування за Кеттелем у порівнянні з нормативними даними (критерії Уїскаксона)

Фактор	попереднє		повторнє		P
	Середнє значення	Медіана	Середнє значення	Медіана	
A	12,82	12	14,52	13	0,05
B	6,83	7	7,22	8	0,05
C	13,29	14	15,52	16	0,01
E	12,64	12,8	12,24	12	0,5
F	11,53	11	11,30	10	0,5
G	14,29	14	14,67	14	0,5
H	12,44	12	13,42	14	0,001
I	11,41	10,7	11,41	12	0,5
L	9,40	10	8,30	8,5	0,02
M	11,52	12	4,20	4	0,001
N	11,10	12	13,70	12	0,05
O	11,48	12	10,30	10	0,001
Q ₁	12,45	12	12,39	13	0,5
Q ₂	9,50	9,5	9,32	9	0,01
Q ₃	14,11	14	14,71	14	0,02
Q ₄	14,50	12	11,22	11,5	0,001
Тест Айзенка					
шкала P	4,26	4	3,24	3,5	0,01
шкала E	15,91	14	18,21	14,5	0,001
шкала H	14,67	14	10,26	10,5	0,001
Тест групової згуртованості					
фактор A	14	10	22	10	0,05
B	12	12	23	11	0,05
C	10	11	22	9	0,002
D	9	12	4	12	0,05
E	13	12	17	4	0,001
F	8	14	5	12	0,05

...істисних якостей, які значимо відрізняються від нормативних даних. Серед них – ... до відхилення від загальноприйнятих правил і норм поведінки, безтактність ... уванні, нездатність контролювати свої дії при одночасній інертності, пасивності, ... створює певні труднощі в процесі адаптації до навчання.

Результативність групових занять фізичною культурою за експериментальною ... рамою визначається даними порівняльного аналізу психологічних профілів, ... зятти якого представлені в табл. 2.

Суттєве зниження показників фактора М пов'язане з формування таких якостей, ... матичність і реалістичність. Як результат – посилення впевненості в собі, у ... сялах і можливостях, підвищилася емоційна врівноваженість (фактор С) і рівень ... вності у контактах з іншими дітьми (фактор Н). Одночасно знизилась тривожність ... (фактор О), настороженість і рівень психофізичної напруженості та нервозності (фактор ...) і рівень підвищилася відкритість і самовиразність відчуттів та емоцій (фактор L). ... загалом свідчить про формування загальних орієнтирів, нових навичок і знань,

Відносні показники статистично значимої різниці рівнів вираженості факторів 16-PF у глухих дітей (%)

Фактор	Низький	Нижче середнього	Вище середнього	Високий
A	4,8	30,2	46,6	18,4
B	29,4	42,7	15,7	12,2
E	29,3	40,6	26,4	3,7
F	24,4	39,2	19,1	17,3
G	—	17,3	48,6	34,1
M	39,2	36,5	20,5	3,8
N	1,3	11,2	33,9	53,6
Q ₂	15,8	47,9	33,7	3,6
Q ₃	4,7	8,5	33,8	53
Q ₄	19,6	52,5	23,2	4,7

отриманих в процесі групових занять фізичною культурою, що призводить до зростання стабільності психічного стану і зниження загальної тривожності глухих дітей.

При аналізі результатів повторного тестування, за Г. Айзенком, [1] встановлено, що групові заняття фізичною культурою сприяють підвищенню ступеня екстраверсії. Це пов'язане зі збільшенням рівня контактності на заняттях фізичною культурою, необхідністю широкого спілкування, що веде до зростання оптимізму при оцінці власної життєвої позиції.

Наприкінці експерименту у глухих дітей спостерігається підвищення впевненості в собі, вони краще оволодівають прийомами спілкування між собою, на що вказує зниження рівня нейротизму.

Позитивне зростання індивідуальних психологічних якостей кожного окремого учасника групи проявляється у змінах результатів діагностики групової згуртованості. Так, до експерименту 73,6% дітей показали низькі результати в оцінці факторів А, Б, В і Д, що свідчить про відсутність згуртованості серед учасників групи, в їх роз'єднаності та високої індивідуальної замкнутості. На відсутність спостережливості, незацікавленість до соціальних контактів вказує перевага фактору Г і Е, які обумовлюють певний ступінь відчуження від соціуму.

Після експерименту у 56,8% дітей (до рівня 20–23 балів) зростають показники фактора А, у 46,6% – фактора Д і у 86,2% – фактора Б, що свідчить про високий рівень групової згуртованості. Поряд із середніми показниками (14–18 балів) фактора В і низькими даними факторів Г та Е, результати групового тестування вказують на підвищення рівня згуртованості, що обумовлено активним розвитком процесів індивідуальної адаптації та соціальної інтеграції глухих дітей.

Висновки

1. Попередні результати досліджень глухих дітей свідчать про певну своєрідність їх психологічного портрету, який відрізняється вираженістю таких якостей, як відхилення від загальноприйнятих норм поведінки, нездатність контролювати свої дії, неохочість до підкорення, пасивність, інертність.
2. З віком спостерігається різниця в емоційному стані, їх особистісних якостях, які відповідають загальнотеоретичному уявленню про наявність специфічних реакцій глухих дітей психологічних реакцій.

3. Характер змін особистісних характеристик відповідає вирішенню основних завдань соціальної адаптації та інтеграції в процесі фізичного виховання в спецшколі, що дозволяє говорити про високу результативність групової роботи як форми психологічної підтримки глухих дітей і підтверджується даними повторного тестування.
4. Зміст групових занять адекватно відображає основні психологічні проблеми глухих дітей і направлені на формування особистісних якостей, які забезпечують можливість вирішення глухими дітьми завдань з успішної соціальної адаптації та інтеграції.

Література

1. Айзенк Г.Ю. *Проверьте свои интеллектуальные способности.* – Рига: Внeda, 1992. – 171 с.
2. Белей М.Д., Гоян І.М. *Методи психодіагностики: інструментарій та процедурні особливості.* – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 204 с.
3. Корольчук М.С., Осьодло В.І. *Психодіагностика: Навч. посібник / За заг. ред. М.С. Корольчука.* – К.: Ельга, Ніка-центр, 2004. – 400 с.

PHYSICAL TRAINING IN GROUPS AS A FORM OF SOCIAL INTEGRATION OF DEAF CHILDREN

Igor VYPASNYAK

The Precarpathian National University named after Vasyl Stefanyk

Abstract. In the article the level of development of personal socially important psychological qualities of deaf children was found out and the influence of the work in groups during physical training sessions on the development of psychological qualities of deaf children was established

Key words: deaf children, physical training, social integration.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЕМОЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СЛАБОЗОРИХ ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ В УМОВАХ КОРЕКЦІЇ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ПЛАВАННЯ)

АллаГЕТА

*Інститут післядипломної освіти
Одеський національний університет ім. І.І. Мечнікова*

Актуальність. Визнання Україною конвенції ООН про права дитини та Всесвітньої декларації про забезпечення виживання, захист і розвиток дітей посилює увагу науковців до проблем дітей із обмеженими можливостями, викликало необхідність створення умов для їх повноцінного особистісного розвитку. У Національній Доктрині розвитку фізичної культури і спорту від 28.09.2004 року № 1148/2004 вказано на необхідність